

Itrî (Buhurizade Mustafa Efendi)

(1640 İstanbul-1712 İstanbul)

Kaynaklarda muhtemel doğum tarihi 1640 olarak kaydedilen Buhurizade Mustafa Efendi, klasik Türk müziğinin kurucusudur. "Itrî" adıyla bilinir.

Dördüncü Mehmet döneminde büyük üstat olarak ünlenmiş, devlet erkanı huzurunda fasıllar icra etmiştir.

Itrî'nin müzikle ilgili kuramsal bilgilerinin çok üstün düzeyde olduğu kabul edilmektedir. Bestelerindeki melodi zenginliği çok kuvvetli olan sanatçı; peşrev, saz semaisi, kâr, beste, semai, ayin, na't, durak, tevşih, tekbir, sala ve ilahi olmak üzere Türk müziğinin hemen her formunda eser vermiştir.

Bu zengin müzik çeşitliliği ile klasik Türk müziğinin kurucusudur. Kendisinden önceki bestecilerde hissedilen Orta ve Yakındoğu müzikleri, Itrî'nin bestelerinde yerini, klasik Türk müziği olarak isimlendirilen, Osmanlı-Türk üslubuna bırakmıştır (Klasik üslupta eserler veren pek çok besteci, az ya da çok kendisinden etkilenmiştir). Itrî, Abdülkadir Merâği (1353?-1435) ve Hammâmîzade İsmail Dede Efendi (1778-1846) ile birlikte, Türk müziğinin gelişimini yönlendiren üç önemli besteciden biri olarak kabul edilmektedir.

Bugüne notalarıyla gelebilen parça sayısı 42 ise de 1000'e yakın bestesi olduğu bilinmektedir. Bunlardan 10 adedi dini eser (5 cami müziği, 5 tasavvuf müziği), 4 adedi saz eseri (3 peşrev, 1 saz semaisi) 28 adedi büyük formlu dindışı söz eseridir (2 kâr, 13 beste, 8 ağır semai, 5 yürük semai).

Itrî'nin dinsel müziğe yaklaşımı ve yorumu, yeni bir tarzı yansıtmıştır. Bayram namazlarında toplu olarak okunan Segâh Kurban Bayramı Tekbiri, kutsal emanetlerin ziyareti sırasında okunan Segâh Salât-ı Ümmiye, Segâh Ayin-i Şerif-i Mevlevî, Nühüft Peşrevi Nühüft Saz Semaisi, Acem Yürük Semai, Acem-Aşiran Yürük Semai, Beyâti Peşrevi, Rehâvi Peşrevi, Bestenigâr Beste, Beyâti Beste, Buselik Beste, Mâhûr Beste, Segâh Yürük Semai Mâye Cum'a Salâtı, Dilkeş-Hâveran Gece Salâsı en çok bilinen eserlerindedir.

Itrî'nin uğraşı konuları yalnız müzikle sınırlı kalmamış, şiir ve hattatlıkla da ilgilenmiştir. Talik denen bir yazı türü üzerinde çalışmış, güzel eserler vermiş, bu yönüyle de tanınmıştır. Itrî'nin, bir Divan sahibi olacak kadar tanınmış bir şair olduğu anlaşılmaktadır.

Kaynaklarda Buhurizade Mustafa Efendi'nin, 1712 yılında vefat ettiği belirtilmektedir.